

Слід звернути увагу на те, що у США, наприклад, державна допомога у ході подолання наслідків глобальної кризи була виділена таким корпораціям, як General Motors і Chrysler. Банкрутство першої з них призвело б до закриття сімдесяти заводів і втрати робочих місць двадцятьма тисячами працівників. Допомога з боку Федерального уряду США склала близько 50 млрд дол. Натомість під його контроль перейшло більше, ніж 60 % акцій General Motors. Загалом тільки на підтримку автомобільної промисловості американським урядом було виділено 100 млрд дол. [1, с. 59—60].

Корпорації стають опорою для здійснення стратегічного планування. Раціональний баланс між антимонопольними заходами, обмеженнями діяльності корпорацій та їх підтримкою є неодмінною умовою довгострокової промислової політики. Антимонопольний комітет України (АМКУ) щороку ухвалює кілька тисяч рішень, однак рівень монополізації української економіки зростає. Це свідчить про те, що АМКУ доволі часто зосереджує свою увагу на другорядних проблемах. Очевидно, що йому слід більшою мірою переорієнтуватися на ті справи, які даватимуть більший ефект для розвитку конкуренції в економіці України.

Голова АМКУ Ю. Терентьев відстоює думку про те, що для ухвалення більш виважених та обґрунтованих рішень суб'єкти господарювання зобов'язані вказувати своїх кінцевих бенефіціарів. Однак у зв'язку з тим, що, наприклад, Антимонопольний комітет розглядає протягом року понад тисячу заяв на концентрацію, доводиться констатувати, що іноді компанії вказують певного сумнівного бенефіціара або не вказують його зовсім. У практиці АМКУ є приклади, коли компанія — потенційний покупець певного активу з умовним статутним фондом у кільканадцять доларів ділила їх між такою ж кількістю акціонерів. При цьому виходило, що кожен із них володіє часткою, що є меншою за 10 %, а отже й суттєвого контролю не має жоден з них [3].

Посилення глобальної економічної нестійкості актуалізує проблему забезпечення збалансованості між процесами лібералізації переміщення капіталу та забезпеченням наддержавного регулювання основних структурних пропорцій обміну, а тому правила та норми господарської поведінки потребують суттєвої модернізації.

Література

1. Внутрішній ринок і торгівля України: структурно-інституціональна трансформація / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, А.Г. Герасименко та ін.; за ред. В.Д. Лагутіна. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015 — 432 с.
2. Гриценко А. Політична економія розділено-спільного світу: історія і сучасність / А. Гриценко // Економічна теорія. — 2015. — №3. — С. 14—29.
3. <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/glava-amku-zavdannya-antimonopolnogo-komitetu-ne-borotba-z-oligarhami-a-zahist-konkurenciyi-.html>
4. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку: монографія / Я. М. Столярчук. — К.: КНЕУ, 2009. — 302 с.

УДК 339.9 : 332.05

Олександр ФЕДІРКО *

ПЛАТФОРМНА ПОЛІТИКА ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ЄС

ПЛАТФОРМНАЯ ПОЛИТИКА КАК СРЕДСТВО СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ ЕС

PLATFORM POLICY AS A MEANS OF FOSTERING THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE EU REGIONS

Анотація. Розглянуто концептуальні засади формування нової платформної моделі регіональної інноваційної політики ЄС. Розкрито основні цілі, завдання та суб'єктний склад європейських технологічних платформ.

Аннотация. Рассмотрены концептуальные основы формирования новой платформенной модели региональной инновационной политики ЕС. Раскрыты основные цели, задачи и субъектный состав европейских технологических платформ.

* **ФЕДІРКО Олександр Анатолійович / Александр ФЕДИРКО / Oleksandr FEDIRKO** — к.е.н, доцент кафедри європейської інтеграції, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», e-mail: alfedirko@gmail.com

Abstract. Conceptual background for establishing of a new platform model of the EU regional innovation policy have been considered. Major goals, objectives and subject structure of the European technology platforms have been revealed.

В умовах динамізації процесів глобальної економічної інтеграції та лібералізації зовнішньо-економічних відносин ефективність традиційної донорсько-рецепієнтної моделі регіональної політики ЄС, зорієнтованої на перерозподіл економічних результатів від розвинених регіонів на користь депресивних зон усе частіше ставиться під сумнів. Критика базується, передовсім на її нездатності вирішувати структурні проблеми депресивних регіонів, високій витратності та, головне, неспроможності перерозподілити чинники економічного зростання в межах національної економіки в умовах її інтернаціоналізації та глобалізації. Дана ситуація спровокувала своєрідний регіональний інноваційний парадокс у ЄС, суть якого полягає у суперечності між нагальною потребою у збільшенні витрат на інновації у менш економічно та технологічно розвинених регіонах угруповання (порівняно з розвиненими регіонами) та їх відносно низькою спроможністю опанувати державні та приватні інвестиції, що спрямовані на заохочення інноваційного розвитку. Так, експертною групою з моніторингу регіональних наслідків політики згуртування в ЄС було встановлено, що вкладання коштів в науку та інновації переважає у більш розвинених регіонах «старих» країн-членів ЄС, порівняно з регіонами нових країн-членів. Так, у регіонах, що у програмному періоді 2007—2013 рр. фінансувалися Європейським фондом регіонального розвитку за Метою 1 «Згуртування», де поточний рівень інноваційності був нижчим від середнього по ЄС, лише 4,9 % від обсягу фінансових асигнувань фонду спрямовувалось у сферу науки та інновацій. Натомість, у заможніших регіонах країн Західної Європи в середньому на науку та інновації витрачалось 9,8 % від загального обсягу коштів структурних фондів. Таким чином, розвиток науки та інновацій у депресивних регіонах ЄС не набув статусу центрального пріоритету місцевих громад, не дивлячись на те, що саме у ці регіони було спрямовано лівову частку від загального обсягу асигнувань структурних фондів ЄС на інновації та НДДКР [8, с. 29—36].

Домінування неоліберальної моделі економічного розвитку призводить до того, що акценти сучасної регіональної економічної політики все менше пов'язані з вирішенням регіональних проблем, зміщуючись у бік нарощування локальних економічних потенціалів [10; 4]. Таким чином, регіональна політика більше не має бути атрибутом виключно «проблемних регіонів», а повинна стати інструментом комплексного розвитку всіх регіонів, не залежно від рівня їх економічного розвитку. Узагальнення позицій прихильників даного напрямку дозволило А. Пайку, А. Родрігесу-Посе та Дж. Томані обґрунтувати нову модель регіональної політики, зорієнтовану на зростання [7, с. 106], в основі якої лежить підвищення економічної ефективності як активних, так і депресивних регіонів задля створення сприятливих умов в усіх регіонах і в національній економіці в цілому (рис. 1).

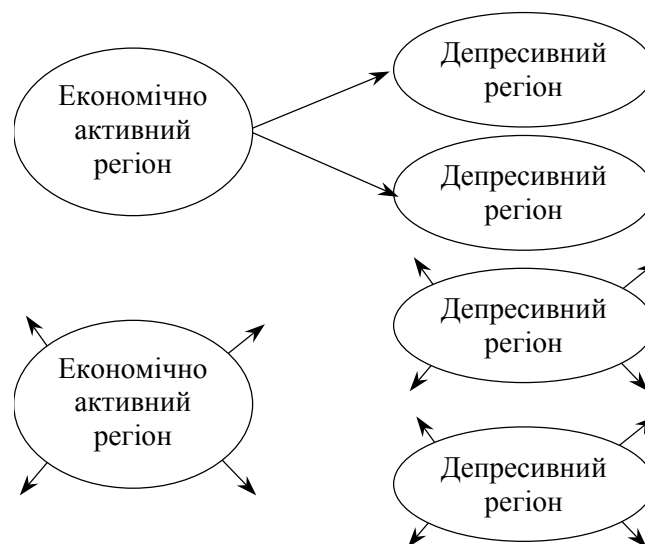

Рис. 1. Донорсько-рецепієнтна та зорієнтована на зростання моделі регіональної політики

Джерело: [7, с. 106]

До характеристик нової моделі регіональної політики можна віднести наступні:

— відхід від політики вирівнювання рівнів економічного розвитку регіонів, яка не один раз довела свою неефективність в умовах глобального поширення неоліберальної моделі економічного розвитку;

— зосередження заходів регіональної політики на виборі економічно вигідної моделі регіональної спеціалізації, що максимально враховувала б доступний спектр локальних факторів виробництва з наданням пріоритетного значення інноваційній складовій локального потенціалу;

— зменшення використання традиційних інструментів політики регіонального розвитку (інвестиції у фізичну інфраструктуру; регіонально диференційоване фінансове стимулювання приватних інвестицій) за одночасного збільшення питомої ваги інвестицій у нематеріальну інфраструктуру (створення регіональних органів управління; розвиток кластерних ініціатив; створення мереж консультативних центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів тощо), що забезпечує формування сприятливого локального бізнес-середовища шляхом розвитку інноваційних коопераційних мереж.

Одним з успішних підходів до реалізації зорієнтованої на зростання моделі регіональної інноваційного розвитку стала платформна політика ЄС, ключовим інструментом якої є створення європейських технологічних платформ, які є галузевими чи тематичними форумами, що сприяють поєднанню підприємств з університетами, науково-дослідними організаціями, інвесторами, регулюючими органами, а також інститутами громадянського суспільства у процесі визначення науково-дослідних пріоритетів і стратегій у широкому діапазоні технологічних сфер, у яких досягнення конкурентоспроможності на національному та регіональному рівнях вимагає концентрації значного обсягу науково-технічного потенціалу та фінансових ресурсів для реалізації середньо- і довгострокових цілей інноваційного розвитку. Основним завданням технологічних платформ є координація науково-дослідницьких зусиль регіонів і країн у межах визначених науково-технічних та інноваційних пріоритетів у стратегічних сферах технологічного розвитку. Залучаючи усі зацікавлені сторони, технологічні платформи дозволяють, з одного боку, уникнути дублювання інвестицій у НДДКР, а з другого — подолати можливі перешкоди для розвитку нових технологій у відповідних сферах.

Методологічне підґрунтя концепції регіональних технологічних платформ складають дослідження С. Лаєстадіуса [6], який виділив аналітичну та синтетичну базу компетенцій, стверджуючи, що «знаннємісткість» певної економічної діяльності — це дещо більше, ніж її наукомісткість, оскільки різні галузі економіки потребують різних типів знань. У подальшому його ідеї були розвинуті Б. Асхаймом, Р. Бошмою, Ф. Куком, М. Гертлером, Г. Хансен та іншими авторами, які запропонували, на противагу існуючим класифікаціям економічних секторів за рівнем їх наукомісткості, секторальну класифікацію за типами компетенцій, що складають їх основу — тобто групування видів економічної діяльності залежно від характеру базових професійних компетенцій, рівня формалізації та кодифікації знань, а також характеру когнітивного процесу, що лежить в основі секторальної інноваційної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

ТИПОЛОГІЯ ЗНАННЄВИХ БАЗ

Тип знаннєвої бази Критерій	Аналітичні (наукові) знання	Синтетичні (інженерні) знання	Символічні (мистецькі) знання
Сутність	Створення нових знань про природні системи через застосування наукових законів («знати чому») (<i>know why</i>)	Застосування або створення нових комбінацій існуючих знань («знати як») (<i>know how</i>)	Створення образів, символів, емоцій, естетичних якостей; форм; нематеріальних активів («знати хто») (<i>know who</i>)
Розробка та використання знань	Наукові знання, моделі, дедуктивний характер	Проблемно-орієнтовані знання, одиничне виробництво, індуктивний характер	Креативний процес
Суб'єктний склад	Співпраця в межах та між дослідними підрозділами	Інтерактивне навчання з постачальниками та клієнтами	Експериментування у студіях та в межах проектних команд
Рівень формалізації та кодифікації	Потужні та змістовні бази кодифікованих знань, високий рівень абстрагування, універсальність	Частково кодифіковані знання, велике значення виробничого досвіду, змістовна залежність	Важливість інтерпретації, креативності, культури, символіки, ціннісної орієнтації, висока контекстна залежність
Важливість просторової наближеності	Незначна	Суттєво варіюється у просторі	Суттєво змінюється у просторі та соціально-класовому вимірах
Приклади секторів	Фармацевтичний сектор	Машинобудування	Рекламна індустрія, бренд-менеджмент, дизайн, сфера культури

Джерело: складено автором на основі [1, с. 898; 2; 5]

Аналітична компетентнісна база є визначальною для інноваційної ефективності тих галузей і сфер економічної діяльності, де найбільш значущою є формалізована та кодифікована наукова інформація (біотехнології, нанотехнології тощо), що обумовлює пріоритетність співробітництва бізнесу з університетами та дослідними лабораторіями [1, с. 896]. Необхідність кодифікації «аналітичних» знань пов'язана з цілою низкою причин, а саме: використанням наукової методології, універсальних наукових законів і закономірностей, формалізацією наукової діяльності, фіксацією результатів досліджень у наукових звітах тощо [1, с. 897].

Синтетичні компетенції є найпоширенішими у тих сферах економічної діяльності, де інновації створюються переважно шляхом застосування вже існуючих або дещо модифікованих знань (інкрементальні інновації), в тому числі через їх комбінування, — суднобудування, електричне машинобудування, електронне машинобудування. Формування компетенцій у цих галузях меншою мірою базується на науковій абстракції чи дедукції, а переважно на індуктивному процесі тестування, експериментування, комп'ютерного моделювання та виробничому досвіді [1, с. 897]. Важлива роль належить неявним знанням, що здобуваються у процесі виробництва, досвіду накопиченому на робочому місці, шляхом навчання через діяльність, застосування знань на практиці та професійну взаємодію в процесі виробництва.

Символічна компетентнісна база лежить в основі створення образів та емоцій, естетичних атрибутів продукції, зображень і дизайну, а також економічного використання різних культурних артефактів. На думку А. Скота, найбільшу значущість даних компетенцій продемонстрував динамічний розвиток медіа-індустрії, видавничої справи, рекламної діяльності, індустрії моди та дизайну [9]. Особливий характер інноваційної діяльності в цих галузях проявляється в тому, що вона пов'язана не з матеріальним виробництвом, а головним чином з креативною діяльністю, тобто зі створенням нових ідей та образів.

Дійсно, секторальна класифікація за типами базових компетенцій знайшла численні емпіричні підтвердження. Так, зокрема, встановлено, що глобальні науково-технічні мережі найбільше значення мають для компаній у сфері біотехнологій (з аналітичною знаннєвою базою), тоді як джерелом технологічних компетенцій харчової індустрії (з синтетичною знаннєвою базою) є переважно національні та регіональні технологічні мережі. Водночас, генерування інновацій у медіа бізнесі (із символічною базою знань) найбільшою мірою визначається зв'язками представників цього бізнесу в межах високолокалізованих мереж, у яких партнери поділяють знання, контекст яких суттєво залежить від специфіки місцевого середовища.

Класифікація типів компетентнісних баз дозволила значно модернізувати концепцію технологічної політики ЄС, перевівши її на новий якісний рівень — платформної політики (policy platforms), що зорієнтована вже не на підтримку окремих секторів, міст чи регіонів ЄС, а на вирішення локальних технологічних потреб шляхом сприяння надходженню до регіонів необхідних саме для їх економіки комплементарних знань і технологій, партнерських зв'язків та адекватних інструментів державної допомоги.

Європейські технологічні платформи вперше було запроваджено посланням Комісії ЄС «Промислова політика у розширеній Європі» у грудні 2002 року з метою об'єднання зацікавлених в інноваційному розвитку сторін з диверсифікованими інтересами та ресурсами (органи державної влади, підприємництво, науково-дослідні інститути, академічні кола, фінансові інститути та громадянське суспільство) для розроблення довгострокових стратегій науково-технічного розвитку ЄС [3, с. 5]. Процес створення технологічних платформ є децентралізованим — ініціативи походять від зацікавлених сторін «знизу догори», а Європейська Комісія здійснює оцінювання та координування їх діяльності.

До основних цілей і завдань європейських технологічних платформ належать:

- об'єднання зацікавлених сторін навколо спільних проектів розвитку технологій;
- започаткування спільних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт;
- підтримка коопераційних мереж;
- залучення регулятивних органів до обговорення пріоритетів розвитку НДДКР;
- врахування потреб приватних підприємств у європейських програмах науково-технологічного та інноваційного розвитку;
- мобілізація державних фінансових ресурсів на європейському, національному та регіональному рівнях та узгодження пріоритетів їх фінансово-інвестиційної діяльності у сфері розвитку науки та інновацій;
- мобілізація ресурсів приватного сектору для фінансування технологічного розвитку;
- залучення інших засобів (боргове фінансування, акціонерне фінансування, державно-приватне партнерство) для реалізації науково-технічних пріоритетів;
- усунення нормативно-правових перешкод на шляху розвитку, поширення та дифузії нових технологій;

— визначення спільних майбутніх потреб у сфері освіти та підготовки кадрів та організації навчальних і просвітницьких програм та ініціатив [3, с. 31].

Отже, платформна модель стимулювання регіонального інноваційного розвитку в ЄС є принципово новим стратегічно виваженим підходом до вирішення проблем регіонального та локального розвитку сфери науково-технологічних розробок та інновацій, який покликаний подолати провали у функціонуванні регіональних інноваційних систем і недоліки попередніх підходів, які довели свою неефективність на практиці. У даний час платформна політика проходить період випробування на практиці, проте за своєю логікою та доступними проміжними результатами є доволі переконливим ф перспективними напрямком формування інноваційних конкурентних переваг регіонів ЄС.

Література

1. Asheim B. Constructing Regional Advantage: Platform Policies Based on Related Variety and Differentiated Knowledge Bases / B. Asheim, R. Boschma, P. Cooke // *Regional Studies*. — 2011. — Vol. № 45(7). — С. 893–904.
2. Asheim B. Knowledge bases, talents, and contexts. On the usefulness of the creative class approach in Sweden / B. Asheim, H. Hansen // *Economic Geography*. — 2009. — № 85(4). — С. 425–442.
3. Evaluation of the European Technology Platforms (ETPs). — Brussels: IDEA Consult, 2008. — 147 с.
4. Fothergill S. A new regional policy for Britain / S. Fothergill // *Regional Studies*. — 2005. — № 39 (5). — С. 659–667.
5. Gertler M. Buzz without being there? Communities of practice in context // *Community, Economic Creativity and Organization*. — Oxford: Oxford University Press, 2008. — С. 203–226.
6. Laestadius S. Technology level, knowledge formation and industrial competence in paper manufacturing // *Microfoundations of Economic Growth*, University of Michigan Press. — Ann Arbor, MI, 1998. — С. 212–226.
7. Pike A. Local and Regional Development / A. Pike, A. Rodriguez-Pose, J. Tomaney. — New-York, Abingdon: Routledge, 2006. — 310 с.
8. Regional Innovation Scoreboard 2014 [Електронний ресурс] // Directorate-General for Enterprise and Industry. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/news/pdf/2014_regional_union_scoreboard_en.pdf.
9. Scott A. Capitalism and urbanization in a new key? The cognitive—cultural dimension / A. Scott // *Social Forces*. — 2007. — № 85(4). — С. 1465–1482.
10. Scott A.J. Regions, globalization, development / A. Scott, M. Storper // *Regional Studies*. — 2003. — № 37 (6–7). — С. 579–593.

УДК 338-2964.369-1400

Валерія ФОМКИНА*

АНТИКРИЗОВІ СОЦІАЛЬНІ РЕФОРМИ ХОРВАТІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

АНТИКРИЗИСНЫЕ СОЦИАЛЬНЫЕ РЕФОРМЫ ХОРВАТИИ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННОГО ПРОЦЕССА

ANTICRISIS SOCIAL REFORMS IN CROATIA IN THE FRAMEWORK OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESS

Анотація. Охарактеризовано умови макросоціального розвитку Хорватії на етапах до та після вступу до ЄС. Розглянуто соціально-економічні результати євроінтеграційного процесу Хорватії, визначено позитивні та негативні зміни. Проаналізовано ряд заходів, здійснених в Хорватії для реформування системи соціального захисту.

Аннотация. Охарактеризованы условия макросоциального развития Хорватии на этапах до и после вступления в ЕС. Рассмотрены социально-экономические результаты евроинтеграционного процесса Хорватии, определены положительные и отрицательные изменения. Проанализирован ряд мероприятий, осуществленных в Хорватии для реформирования системы социальной защиты.

Annotation. There were characterized macroeconomic conditions of a social development of Croatia in the stages before and after accession to the EU. It was explored social and economic results of European integration process of Croatia, identified the positive and negative changes. It was analyzed a number of activities undertaken in Croatia for the reformation of social protection system.

* **ФОМКИНА Валерія Ігорівна/ Валерия ФОМКИНА/ Valeria FOMKINA** — студентка ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», e-mail: valeri_fomkina@mail.ru